

אצר ואוצר כוח להשליט על חבריו את מה שהוא חושב מצפונות לנכון.

יעקב מרידור:

אני מכיר אותו ואני מעיד שהוא שלם עם עצמו... הוא בוחן את עצמו. עובדה שהוא מתלבט בין דיון ועצות של אחרים, וחושב עוד פעם, וקורא למישהו פטגים. אין כל ספק שיש גם ספיקות. אבל, בסופו של דבר הוא צריך להכריע, ואז הוא נדחק אל הקיר. כמוכן, אילו האמריקאים היו אומרים לנו שלא צריך להתחשב בערבים, מצבנו, ומצבו של בגין, היה יותר נוח... זכותו של בגין שגם ככה הוא לא ייתר על חוון הנביא, שכן בגין לא ייתר על יהודה והשומרון.

ברזנו קרייסקי:

לא אומר על בגין יותר ממה שהוא יודע שאני חושב עליו. אני יודע את דעתו עלי, והוא יודע את דעתי עליו. מבחינה אישית ופוליטית... הוא לא יכול היה להעזר שלא לחתום על השלום, ארצות הברית לא היתה גונתה עוד אגורה שחור קה אחת לישראל אילו, בנסיבות הקיימות, בגין לא היה מסכים לחרות שלום עם מצרים. ואיפה ישראל בלי ארצות-הברית? אין לי שום יחסים אישיים איתו. אלא, אל תגורר אותי לעניין הזה. קורה שבני-אדם אינם מתאימים אחד לשני. זה חל על שנינו.

שימחה ארדיך:

אני עובד עם מנחם בגין אחת-עשרה שנים ברציפות, יום-יום. אני לא יכול להגיד שהוא דיקטטור. זה לא נכון. כך הוא מצטייר רק בעיני אנשים שאינם מכירים אותו, או שהם יריבים ומעללים עליו עלילה... בגין הוא איש-פשוט, פרט לדברים שבאמונה ובעקרונות. על אלה, ייהרג ובל יעבור.

אסמך גילי

ישראל גלילי מתגונן: המיסמך הקרוי על שמו רק סיכם את עמדת המפלגה, והתקבל בהסכמת המפלגה לכל גווניה. יעקב שימשון שפירא טוען שהתנגד לקבלת המיסמך. שניהם טוענים שמילחמת יום-הכיפורים לא פרוצה בגלל המיסמך. אולי פרצה המילחמה בגלל המדיניות ש-המיסמך רק סיכם אותה?

ישראל גלילי:

המיסמך בדבר תוכנית הפעולה בשטחים לארבע שנים, הקרוי משום מה "מיסמך גלילי", לא היה אלא המשכה הרצוף של המדיניות שנקבעה, קץ לק, לאחר מלחמת ששת-הימים ועל סף הבחירות לכנסת השמינית. בגלל הצורך לסכם ויכוחים פנימיים במפלגת העבודה, הועלתה תוכנית זאת על הנייר, ב-3 בספטמבר 1973 היא נתקבלה ב-78 קולות בעד במזכירות המיפ"ל. גלילי התנגדות בהצבעה, פרט להתבטאות נגד מצד לובה אליאב. זה הוביל לפירוק הגדול של מוכירות המפלגה, בוויכוח חופשי, ונרשמו הרבה חברים לוויכוח. כוח, ובכלל זה חברים יהודים בצביון בדעות שאינן גיביות. לא זו בלבד שהם תמכו בתוכנית הפעולה הזאת לארבעה חודשים, אלא שהם הגדירו אותה כתוכנית שאין בה כל מיפנה, אלא יש בה ביטוי נאמן של מדיניות רצופה של המפלגה, ויש בה המשכיות גמורה.

יעקב שימשון שפירא:

אני שילתי את מיסמך גלילי. התנגדתי לו כמדינת היכולת שלי. סברתי שמיסמך גלילי נכתב לפי רצונו של דיון, אך למען האמת, בעניין הזה הייתי חלוק יותר עם גלילי מאשר עם דיון, מפני שמיסמך גלילי הובא לממשלה לא על-ידי דיון, אלא על-ידי גלילי. אינני יודע מה מיסמך הפעמים שהוא ישב אתי בעניין המיסמך. הוא ניסה לשכנע אותי, וניסיתי לשכנע אותו, אך לשווא.

גולדה מאיר

האם היתה גרועה יותר מבגין? בחורה פשוטה שנתמזל מזלה, או אולי מנהיגה דגולה מבטן ומלתי-דה, כפי שטוען בלהט יעקב חזן איש מפ"ם?

נחום גודרמן:

גולדה מאיר, למשל, גרועה יותר מבגין. בעניין זה אין לי שום ספיקות. בכלל, אני חולק באופן יסודי על דימויים שונים שהביקו לגולדה מאיר, אך אל תפציר בי. לא אכנס לפרטים.

נושא: גולדה, מרואיין: חזן
"אילו נשארה באמריקה, היתה נשארת גנת!"

נושא: בגין, מרואיין: מרידור
"הטלת פצצות בבתי-קפה של ערבים אינה טירור!"

יעקב חזן:

רק בסוף חייו — ובוה גדולתו — הוא חזר לעצמו. לא רק בדיבור, כי אם במור פת המרגש, הנעלה והתמים באמונתו, של ההליכה לשדה-בוקר. כוחו של בגין, חזן חזן מהאינטואיציה הפוליטית הגדולה ש-ציינה אותו, היה בריכוזו החד-צדדי — סביב נקודה אחת, תמיד סביב נקודה אחת. זה היה מקור כוחו הגדול וגם מקור שביאותו. הוא אף פעם לא פירז את כוחותיו לשטחים שונים.

שימחה ארדיך:

הייתי חסיד גדול שלו. לא הסכמתי עם דרכו המיפלגתית. לא האמנתי בסוציאליזם שלו. ולא הבנתי אותו בעניין זה... בעיני, בגין היה בעצם לא היה סוציאליסט. הוא לא טיפה את התנועה שלו לפילוג העם, כי הסוציאליזם מטבע-בריאתו מפלג את העם למעמדות. בגין היה לאומי, ולא סוציאליסטי-מעמדי. אולי בנעוריו היה סוציאליסט. אבל לא בארבעים השנים האחרונות לחייו. דברים כאלה קורים אצל מנהיגים. מילוסודסקי, בפולין, היה מנהיג סוציאליסטי, אבל השתנה כאשר הגיע לשלטון. ודה-גול, ויתר על אלגיריה.

מילחמת יום הכיפורים

מאיר עמית טוען שחיתה בעייה של קונספציה. ישראל גלילי מטייל את האחריות על המודיעין ה-לקוי, שפירא אומר שלא נרמאנו מתוצאות המילחמה, וברזנו קרייסקי, שחזה את המילחמה, מזהיר מפני מילחמה נוספת.

מאיר עמית:

ביום-הכיפורים היתה בעייה של פרו-שנות, לא של חומר גולמי (מודיעיני) או חוסר מידע. ביום-הכיפורים קרה אחד הדברים הגדולים ביותר שיכולים לקרות לא רק למודיעין, אלא גם למקבלי ההחלטות, והוא — שהם הפכו להיות קורבנות של תפיסה שהיתו לעצמם. האסון הוא כאשר, בלא יודעין, אתה מתחיל להתחייב את המידע שבידיך לתפיסה שגיבשת, כלומר, אתה לוקח את קיטעי המידע המתאימים, ואתה מייחס להם מישקל וחשיבות. לדוגמה: אתה מאמין שהם לא יתקפו בחצי השנה, או בשנה הקרובה, ואז אתה לוקח את כל המידע ואת כל הסימנים המעידים שלא יתקפו.

ישראל גלילי:

בניגוד לגימיה הרווחת בפולציסטיקה, אני משוכנע שהשיגאה הפטאלית היתה נעוצה בכישלון מודיעיני חמור, ואינני כורח בזה מסקנות מפליגות בדבר הכישלון של המדיניות הישראלית לפני המילחמה. אני משוכנע שהמדיניות הישראלית היתה נכונה ביסודה, ומבחינה היסטורית היא שהביאה לביטוס המדינה, לניצחונותינו, להסכמי הפרדת-הכוחות, להסתיעלות בארצות-הברית, לפיתוח כלכלי ומדיני, ובסופו של דבר הביאה גם לביקור סאדאת בירושלים... אני חוזר ומדגיש: הממשלה לא היתה נעולה על קונספציה של אי-ספיקת מילחמה עם מצרים. ההיפך מזה הנכון. נעשה הכל להכנת צה"ל למילחמה.

יעקב שימשון שפירא:

כל-כך הרבה דברים נאמרו ונכתבו על מילחמת יום-הכיפורים שמוטב אולי לא להרחיב על כך... המדינה לא נרפאה מהמכות שקיבלה. אינני מומחה צבאי, ואין לי שום יומרה בשטח הזה. יתכן שרצח העם הצבאי טוב לאין יותר מכפי שהיה לפני המילחמה; אינני יודע. אבל בתור יהודי היושב בארצו אני יודע שרצח העם, הכרתו ויכולתו והביטחון העצמי אינם מה שהיו לפני המילחמה.

ברזנו קרייסקי:

בפורת: אדוני הקצלה, באוקטובר 1973, יומיים לפני פרוץ המילחמה, ראיינתי אותך בלישכה זו. אתה אמרת לי אז: בקרוב תפרוץ מילחמה. מה ידעת אז? קרייסקי: אני זוכר את זה. אבל אני חייב לומר לך שלא ידעתי שום דבר ממשי. רק משוחות עם בני-שיחי הערבים הסקת את המסקנה הנכונה. היום אני מדבר מתוך ידיעת ההתפתחויות הצפויות בעולם הערבי... כיום אש"ף הוא עדיין תנועה חילונית; אך אם וכאשר ייצא אש"ף תחת ההשפעה של התנועה האי-למית, אזי העימות הכולל עם הערבים בשטחים הכבושים יהיה הרבה יותר דרמטי ממה שיש. יש לקחת בחשבון שהדת מקדשת מות-קדושים, וזה עלול להביא להתפתחות נוראה. אני רק יכול לתזוהר אתכם מפניה, ולחזור ולומר שהתפתחות זו מחוייבת המציאות, אם לא ייצא פיתרון בדרכי תבונה. עוברת בי צמרמורת כשאני חושב מה עלול לקרות.

לא עסקנו בטירורים? ומי נתן את ה-פקודה לדי-רייאסין? ובמלון המלך-דוד לא הרגו שישים פקידים?

יעקב מרידור:

טירוריסט זה אדם שנוקט שיטות טי-רור, אני הייתי מגדיר את עצמי כפי שפעם ניוזוויק וטיים הגדירו אותי: "גרי-לה-פייטר". לחם מתרת. זה היה ההבדל בינינו לבין הלח"י. אנחנו לא נקטנו טירור. אנחנו לא ראינו בטירור אישי את הדרך הנכונה. אנחנו האמנו במילחמה צבאית ממשית לשיחרור הארץ. התחלנו את המילחמה בהתקפות על תחנות-מיש"ט בירושלים ועל הבסיסים הבריטיים. בן-פורת: הטלת פצצות על בתי-קפה של ערבים. זה לא טירור? מרידור: זה לא טירור. זו כבר מילחמה בשיטות של האויב.

יעקב שימשון שפירא: גולדה, זה טיפוס שכבר לא יהיה לנו יכול להיות שיהיו לנו אנשים יותר טובים ממנה וטובים מן הטובים ביותר שיש לנו עכשיו. אך אשה זו, אשר אוצר המילים העברי שלה היה כה דל, אשר השכלתה העברית היתה כה מצומצמת, ולא רק העברית. גם באידיש היא לא ירדה למיכנני התרבות — אשה זו היתה בעלת לב גדול. בחורה יהודיה פשוטה, שלו היתה נשארת באמריקה, היתה אולי מורה או גנת מן השורה, שום דבר מירחד במינו. אולי היתה מגיעה לאיזה עסק קנות בפועל-יציון, אלא שנתמזל מזלה ונתמזל לנו המור, שהביגורפיה שלה היתה כפי שהיתה, והיא יכלה לתת לעם היהודי כלייך הרבה.

יעקב חזן:

שיפטה על-פי נאומיה. פשוטים, תכ-ליתיים, ענייניים. אגב, לנאומיה באנגלית היה אופי אחר לגמרי. אני מכיר שני סוגים של נאומים: האחד — כל נאומי הם מחרוזת נוצצת של ציטטות מספרים שרבים: השני — כל נאומי, זה הוא עצ-מו. אני בוחר בשני... בשיחות עם גולדה שוחחנו לא פעם על ספרים וספרות, על אמנים ואמנות. התברר שבין שנינו לא רק אני קראתי הרבה, ובכל זאת, מנהיג נבחן לא בכמות הספרים שקרא, אלא ביכולתו להביא לידי הודעות הממוגים עימו, באמינותו בעיניהם, ביכולתו לתת ביטוי למאוויים ומכאוביהם, חלומותיהם ותיקותיהם.

יעקב חזן:

נחום גולדמן כועס על כך שמתנגדים להיברות עם אש"ף על רקע הטענה שמדובר באירגון טי-רור. יעקב מרידור, שהיה מפקד האצ"ל, טוען שכאשר יהודי מפ-עיל טירור הוא פועל בשיטות האויב, ותולא, וזכאי לתואר "לוחם חירות".

טירור יהודי

נחום גולדמן כועס על כך שמתנגדים להיברות עם אש"ף על רקע הטענה שמדובר באירגון טי-רור. יעקב מרידור, שהיה מפקד האצ"ל, טוען שכאשר יהודי מפ-עיל טירור הוא פועל בשיטות האויב, ותולא, וזכאי לתואר "לוחם חירות".

נחום גולדמן:

בוא נהיה פעם הגונים. אנחנו היהודים